

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 411-01-16/2019/11 EPA 778-VIII
Kanal, 16. 10. 2019

Državni svet Republike Slovenije je na 22. seji 16. 10. 2019, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16), sprejel naslednje

M n e n j e

k Predlogu zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK) – druga obravnava

Državni svet je obravnaval Predlog zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije.

Državni svet predlog zakona **podpira**.

Državni svet ugotavlja, da predlagani zakon opredeljuje ukrepe in instrumente za zagotovitev nadaljnega razvoja na področju kulture, dostopnost do kulturnih dobrin, finančno izvedbo nujnih programov v kulturi in konkurenčnost slovenskega jezika v digitalnem okolju. Določa sedem stebrov oz. področij in programov skrbi za kulturno dediščino, in sicer so to sanacija najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov, ureditev osnovnih prostorskih pogojev in nakup opreme za javne zavode s področja kulture, podpora razvoju sodobnih knjižničnih storitev v potujočih knjižnicah, ohranjanje in obnova najbolj ogrožene in najpomembnejše slovenske filmske, glasbene, baletne in plesne dediščine in digitalizacija kulturne dediščine, gradnja najbolj ogroženih gradnikov infrastrukture za slovenski jezik v digitalnem okolju, zagotavljanje najnujnejših prostorskih pogojev in opreme za razvoj ljubiteljske kulture po lokalnih skupnostih in mladinske kulturne dejavnosti in odkupi predmetov kulturne dediščine in sodobne umetnosti. Predlagani zakon sledi večletnim prizadevanjem za enakomeren razvoj na tem področju. Ocenjena vrednost za uresničitev programov, zajetih v predlogu zakona, znaša 122,6 milijona evrov, ki bodo zagotovljeni v obdobju od leta 2021 do 2027 iz proračunskih in drugih javnofinančnih sredstev. Državni svet pri tem izpostavlja pomen vlaganja v kulturne dejavnosti, ki ima multiplikativne učinke in predstavlja dolgoročno naložbo v prihodnost države in razvoj celotne družbe. Po podatkih Statističnega urada je bila skupna dodana bruto vrednost kulturnih dejavnosti od leta 2009 do leta 2014 v povprečju višja od milijarde evrov oz. vsaj 3 % BDP.

Državni svet opozarja na zaskrbljujoče dejstvo, da je vsebina zakona nastajala več let: poslanski predlog zakona iz leta 2015 za Vlado ni bil sprejemljiv, predlog Ministrstva za kulturo leto kasneje pa ni dobil podpore Ministrstva za finance. Od leta 2009 so se integralna proračunska sredstva na področju investicij v obnovo kulturnih spomenikov zmanjšala kar za 50 %; proračunski delež za kulturo pa se je iz 2,2 % leta 2009 zmanjšal že na 1,57 %, leta 2019 pa znaša 1,68 %. Od leta 2009 Ministrstvo za kulturo zaradi

javnofinančnih razlogov ni namenjal več sredstev za nujno investicijsko vzdrževanje javne kulturne infrastrukture.

Državni svet ocenjuje, da je zagotovitev sredstev za obnovo in s tem ohranjanje kulturne dediščine nujno. Stanje je zaskrbljujoče in kaže na povsem neodgovoren odnos države do lastne kulturne dediščine. Država k temu področju do zdaj ni pristopala sistemsko in ni zagotovila stabilnega financiranja znotraj integralnega dela proračuna. Ne-vzdrževanje kulturne dediščine – kulturnih spomenikov in infrastrukture je povzročilo veliko škodo, ki dolgoročno zaradi povečevanja vrednosti investicij pravzaprav onemogoča njeno ohranitev. Pri tem Državni svet izpostavlja, da bodo nova zakonska sredstva morebiti zadostovala le za popravilo škode, ministrstvo pa bi moralo že pripravljati strategijo, kako zagotoviti stabilnejša finančna sredstva v prihodnjih proračunih za programe v smeri ohranitve in krepitve vseh kulturnih dejavnosti.

Kot je predlagatelj v predstavitvi predloga zakona posebej izpostavil, je posebna skrb namenjena tudi podpori razvoja sodobnih knjižničarskih storitev v potujočih knjižnicah in skrbi za slovensko knjigo, ki združuje in kultivira celotno družbo. Knjiga je ena od središč kulturnega ustvarjanja in omogoča opolnomočenje svojih bralcev z različnimi kompetencami. Glede na raziskave bralna pismenost pada predvsem zaradi neselektivnega vdora tujejezičnih tehnologij, zato je pomembna ohranitev tradicionalnih pristopov do knjige. Ker se nekatere, zlasti manjše, knjižnice zaradi ekonomskih razlogov zapirajo, so bibliobusi sodobnejši način, kako knjigo približati bralcem. Posebej je omenil tudi dodatna finančna sredstva za digitalizacijo glasbene in filmske produkcije - avdiovizualne dediščine, ki zaradi odsotnosti finančnih sredstev izginja. Državni svet pri tem izpostavlja občutljivost slovenskega jezika, ki je ob hitri komunikacijski digitalizaciji zaradi svoje majhnosti glede na število govorcev, ogrožen v svoji rabi na spletu in v različnih računalniških komunikacijskih jezikovnih aplikacijah. Zato mora država nameniti bolj sistematično skrb oz. finančno podpreti konkurenčnost slovenskega jezika v digitalnem okolju.

Predlagatelj izpostavlja, da kljub povečanju proračuna za projekte in programe ostane le 12 % proračuna, ostalo je namenjeno plačam in izpolnjevanju drugih zakonskih obveznosti. Obravnavani predlog zakona bo zato sprostil sredstva tudi za druge projekte, ki jim do zdaj ni bilo namenjene dovolj pozornosti. Cilji pristojnega ministrstva se bodo lahko uresničevali le, če bo Ministrstvo za kulturo postalo prednostna os v novi evropski finančni perspektivi 2020–2027 oz. bo vključeno v delež črpanja teh sredstev, za katera je odgovorna Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Državni svet opozarja, da občine zaradi finančne podhranjenosti v preteklosti kljub številnim prizadevanjem niso zmogle zadovoljivo skrbeti za ohranjanje kulturne dediščine. Predlog zakona sicer prinaša dodatna sredstva tudi za občine, vendar bi morale biti občine upravičene do večjega deleža sofinanciranja obnove najbolj ogroženih in najpomembnejših kulturnih spomenikov kot pravne oz. fizične osebe. Ta delež bi moral biti sorazmeren predvidenim sredstvom, ki so namenjena financiranju kulturnih spomenikov v lasti države. Višina sofinanciranja ureditve osnovnih prostorskih pogojev in nakupa opreme za javne zavode, katerih ustanoviteljica je lokalna skupnost, bi se moral povečati vsaj na tretjino deleža sredstev za javne zavode s področja kulture.

Državni svet ob tem izpostavlja vprašanje statusnega odnosa med razglasitvijo kulturne dediščine za kulturni spomenik državnega ali lokalnega pomena ter njenim lastništvom. Razglasitev pomeni tudi prevzeti skrbi za to kulturno dediščino – kulturni spomenik. Občine in zasebniki, ki so tudi lastniki teh objektov, nimajo zadostnih finančnih sredstev za

njihovo obnovo, obenem pa mora lastnik za tak poseg pridobiti tudi kulturnovarstveno soglasje in izpolnjevati kulturnovarstvene pogoje. Občinam je tudi v interesu, da bi tem objektom dodale nove, sodobne vsebine, ki bi bile zanimive za širšo skupnost in ki bi sledile razvojnim načrtom občine. Status nepremičninske dediščine, proglašene za kulturni spomenik, pa takšne načrte pogosto omejuje. V povezavi z že obnovljenimi kulturnimi spomeniki državnega oz. lokalnega pomena, ki nimajo nobene vsebine, Državni svet zato opozarja, da ohranjanje kulturne dediščine ne sme biti samo sebi namen: npr. prenavljanje mestnih jeder je nesmiselno, če kulturno varstveni pogoji preprečujejo njihovo dostopnost oz. rabo. Kulturno varstveni pogoji bi morali biti bolj fleksibilni oz. življenjski, saj drugače zakon s sicer plemenitim namenom zagotavljanja dodatnih sredstev v naslednjih letih za nujne programe v kulturi ne bo dosegel cilja - ohranjanja kulturne dediščine.

Glede načina sofinanciranja kulturnih objektov oz. ureditve osnovnih prostorskih pogojev in nakupa opreme za javne zavode, katerih ustanoviteljica je lokalna skupnost, ki predvideva kandidiranje na javnih razpisih, Državni svet opozarja, da imajo občine na drugih področjih (npr. programi javnih del kot posebni programi aktivne politike zaposlovanja) slabe izkušnje s kriteriji in merili na javnih razpisih. Izpostavlja, da so praktično vsi kulturni spomeniki v lasti občin, ki niso obnovljeni oz. propadajo, ogroženi. Zato je pomembno vprašanje, kako bodo pri tem opredeljene prioritete. Izpostavlja se namreč vprašanje, ali bodo fizične ali pravne osebe, lastnice ogroženih kulturnih spomenikov, zainteresirane sofinancirati obnovo kulturnega spomenika, ki bo zaradi kulturno varstvenih pogojev lahko dražja tudi za 30–50 %. Ne gre pa prezreti tudi dejstva, da številni propadajoči kulturni spomeniki v zasebni lasti mnogokrat ogrožajo varnost mimoidočih in bližnjih objektov.

Državni svet se je seznanil tudi z načrti pristojnega ministrstva glede nove strategije varovanja kulturne dediščine in hkratno strokovno revizijo registra kulturnih spomenikov, v katerem bo zabeleženo, katere nepremičnine še izpolnjujejo pogoje za ohranitev statusa kulturnega spomenika.

Državni svet posebej opozarja na nujnost sprejema predloga zakona in hkrati tudi na kontradiktornost namena in nujnosti zakona s pogojevanjem načrtovanih finančnih sredstev z javnofinančnimi zmožnostmi. Zato predlaga, da v nadaljevanju zakonodajnega postopka predlagatelj ali kateri od ostalih kvalificiranih predlagateljev amandmajev, kot lasten povzame naslednji

PREDLOG AMANDMAJA K 3. ČLENU PREDLOGA ZAKONA:

»V drugem odstavku 3. člena predloga zakona se črta besedilo », v skladu z javnofinančnimi zmožnostmi in prioritetaми««.

* * *

Državni svet ocenjuje, da so zakonski ukrepi smiselni in učinkoviti le z uresničevanjem sprejetih zavez, ki so v tem primeru korektno dolgoročno finančno načrtovane, zato mora zakon, ko bo sprejet, postati pravna obveznost in integralni del vseh prihodnjih proračunskih dokumentov.

* * *

Za poročevalca je bil določen državni svetnik Branimir Štrukelj.

Alojz Kovšca
predsednik